

УДК 347.7:664

JEL Classification: F01, M11, O15, O34, D81,

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2024-4.96.04>

Юрій Королук, д.н.д.у., професор,
<https://orcid.org/0000-0001-8732-3731>

Ольга Вдовічена, к.е.н., доцент,
<https://orcid.org/0000-0003-0768-5519>

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Чернівці

ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПРОДУКТУ ГАЛУЗІ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ РИЗИКІВ І КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. В умовах війни Україна стикається з численними викликами, що впливають не лише на безпеку країни, а й на її економіку, культуру і технологічний розвиток. У такій ситуації захист інтелектуальної власності (ІВ) стає стратегічно важливим, оскільки: інтелектуальна власність є основою для інноваційного розвитку; збереження культурної спадщини – ключовий аспект національної ідентичності; забезпечення правової підтримки інтелектуальної власності сприяє залученню міжнародних інвестицій. Іноземні партнери готові співпрацювати з Україною за умови дотримання міжнародних стандартів захисту ІВ, що створює додаткові можливості для відновлення економіки.

Таким чином, захист інтелектуальної власності в Україні під час війни є не лише питанням права, але й національної безпеки, культурного виживання та економічного розвитку. З іншого боку, Україна володіє потужним історичним, культурним і технологічним надбанням у галузі харчування й активно його розвиває та вдосконалює. Тож зазначене підтверджує високу актуальність наукових розвідок, пов'язаних з ідентифікацією і вирішенням проблем захисту інтелектуального продукту галузі харчових технологій в умовах глобалізаційних ризиків і кризових явищ.

Метою статті є пошук і дослідження проблем забезпечення захисту інтелектуального продукту галузі харчових технологій в умовах глобалізаційних ризиків і кризових явищ. **Методологія.** У рамках дослідження використано такі загальнонаукові теоретичні методи: системний аналіз та синтез – для розробки системи рекомендацій з вирішення проблем захисту інтелектуального продукту галузі харчових технологій; метод індукції – для накопичення, узагальнення і обробки інформації актуальності і невирішених проблем дослідження; метод дедукції – для виокремлення головних складових проблеми; методи

абстрагування та конкретизації – для схематичного і практично орієнтованого опису проблем інтелектуального захисту в Україні; абстрактно-логічний метод – для виявлення логічних проблем системи захисту інтелектуального продукту.

Результати. Висновки з проведеного дослідження свідчать про наявність значних проблем у сфері захисту інтелектуальної власності в галузі харчових технологій України, які набувають особливої гостроти в умовах кризових явищ і викликів воєнного стану. Зокрема, недостатній рівень правової культури серед підприємств і споживачів стає серйозною перешкодою для ефективного захисту унікальних розробок, таких як інноваційні технології, рецептури чи торгові марки, що особливо важливо у період, коли інноваційний розвиток може слугувати основою для економічної стабільності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що рекомендації і пропозиції, викладені у дослідженні, передбачають обґрунтування впровадження дієвої захисту інтелектуального продукту галузі харчових технологій. **Перспективи подальших досліджень** передбачають вивчення міжнародного досвіду й адаптації його до українських реалій. Необхідно поглибити дослідження ролі географічних зазначень у просуванні українських харчових продуктів на міжнародних ринках. Крім того, перспективним напрямом є формування механізмів підтримки підприємств у патентуванні своїх розробок і створення ефективних інструментів для запобігання порушенням прав інтелектуальної власності, особливо в цифровому середовищі.

Ключові слова: інтелектуальна власність; харчові технології; глобалізаційні ризики, кризові явища.

Кількість джерел: 15; кількість рисунків: 2; кількість таблиць: 2.

Yurii Koroliuk, Doctor of Science in Public Administration,
Professor,
<https://orcid.org/0000-0001-8732-3731>

Olha Vdovichena, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
<https://orcid.org/0000-0003-0768-5519>

Chernivtsi Institute of Trade and Economics of SUTE, Chernivtsi

PROTECTION OF THE INTELLECTUAL PRODUCT OF THE FOOD TECHNOLOGY INDUSTRY IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION RISKS AND CRISIS PHENOMENA

Summary

In times of war, Ukraine faces numerous challenges that affect not only the country's security, but also its economy, culture, and technological development. In such a situation, intellectual property protection becomes strategically beneficial.

First, intellectual property is the basis for innovative development. War forces Ukraine to actively implement technologies in the military, medicine, cybersecurity, and other industries. Thus, intellectual property protection in Ukraine during war is not only a matter of rights, but also of national security, cultural life, and economic development. On the other hand, Ukraine has a powerful historical, cultural, and technological heritage in the food industry. Moreover, it actively develops and improves it, develops and implements its own innovative solutions and new methods. That is why the above confirms the high relevance of scientific research related to the identification and solution of problems of protecting intellectual products in the food technology industry in the context of globalization risks and crisis phenomena. The purpose of the article is to search for and study the problems of ensuring the protection of an intellectual product in the food technology industry in the context of globalization risks and crisis phenomena. The following general scientific theoretical methods were used in the study: system analysis and synthesis - to develop a system of recommendations for solving the problem of protecting an intellectual product in the food technology industry; induction method - to accumulate, generalize and process information of relevance and unresolved research problems; deduction method - to identify the main components of the problems; and other methods. The conclusions of the study indicate the presence of significant problems in the field of intellectual property protection in the food technology industry of Ukraine, which become particularly acute in the context of crisis phenomena and challenges of martial law. Thus, the insufficient level of legal culture among enterprises and consumers becomes a serious obstacle to the effective unique protection of developments, such as innovative technologies, recipes or trademarks, which is especially important in a period when innovative development can serve as the basis for economic stability. The practical significance of the results obtained arises from the fact that the recommendations and proposals set out in the study provide a justification for the implementation of effective protection of intellectual products in the food technology industry. Prospects for further research include the study of international experience and its adaptation to Ukrainian realities.

Keywords: intellectual property; food technologies; globalization risks, crisis phenomena.

Number of sources – 15; number of drawings – 2; number of tables – 2.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах війни Україна стикається з численними викликами, що впливають не лише на безпеку країни, а й на її економіку, культуру і технологічний розвиток. У такій ситуації захист інтелектуальної власності (ІВ) стає стратегічно важливим. По-перше, інтелектуальна власність є основою для інноваційного розвитку. Війна змушує Україну активно впроваджувати технології у військовій сфері, медицині,

кібербезпеці й інших галузях. Надійний захист ІВ гарантує, що розробки українських фахівців залишатимуться захищеними й сприятимуть її прогресу. По-друге, збереження культурної спадщини є ключовим аспектом національної ідентичності. Російська агресія спрямована не лише на території, але й на культурний простір України. Захист авторських прав на музику, літературу, кіно та інші витвори мистецтва стає важливим інструментом у збереженні української ідентичності.

Забезпечення правової підтримки інтелектуальної власності сприяє залученню міжнародних інвестицій. Іноземні партнери готові співпрацювати з Україною за умови дотримання міжнародних стандартів захисту ІВ, що створює додаткові можливості для відновлення економіки. Таким чином, захист інтелектуальної власності в Україні під час війни є не лише питанням права, але й національної безпеки, культурного виживання та економічного розвитку.

З іншого боку, Україна володіє потужним історичним, культурним і технологічним надбанням у галузі харчування. Понад те, активно його розвиває та вдосконалює, розробляє та впроваджує власні інноваційні рішення та нові методи. Саме тому зазначене підтверджує високу актуальність наукових розвідок, пов'язаних з ідентифікацією і вирішенням проблем захисту інтелектуального продукту галузі харчових технологій в умовах глобалізаційних ризиків і кризових явищ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання захисту інтелектуальної власності перебуває в полі зору практиків і науковців України та світу. Серед головних проблем виділяють недосконалість правового регулювання, а також практичні аспекти [1]. Наявні наукові розробки зі встановлення взаємозв'язку міжнародної фрагментації виробництва з процесом патентування [2]. Також досліджено новітні тенденції щодо захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації економіки України та цифрової грамотності громадян [3].

Професори А. А. Вдовічен та В. Ф. Кифяк [4; 5] дослідили методи управління індикаторами «Інтелектуальна власність» в

управлінні розвитку сфери послуг регіонів. Інші вітчизняні науковці обґрунтували важливість охоронної діяльності в становленні та розвитку сфери гостинності в кризових умовах [6]. Важливими є результати досліджень впливу кризових явищ на індустрію вітчизняної гостинності і роль охоронного права [7]. Не менш вагомими стали результати аналізу проблем харчової безпеки і пов'язаних із ними питань нормативного й охоронного регулювання [8].

Однак, незважаючи на наведені доробки вчених, сьогодні наявний брак досліджень в площині механізмів забезпечення захисту інтелектуального продукту галузі харчових технологій в умовах глобалізаційних ризиків і кризових явищ.

Формулювання цілей. Метою статті є пошук і дослідження проблем забезпечення захисту інтелектуального продукту галузі харчових технологій в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ. Для досягнення мети в роботі вирішено наступні завдання: оцінено стан розвитку системи захисту інтелектуальної власності в Україні; встановлено основні глобалізаційні тенденції охоронної діяльності в галузі харчових технологій; розроблено рекомендації вдосконалення системи захисту інтелектуального продукту галузі харчових технологій за умов криз та викликів воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка набула чинності 1 вересня 2017 року [9], стала важливим кроком у сфері харчових технологій. Зокрема, Україна зобов'язалася забезпечувати захист географічних зазначень, що стосуються сільськогосподарської продукції, харчових продуктів, вин, алкогольних напоїв та ароматизованих вин, які охороняються в ЄС. Головною метою угоди є гарантування прав інтелектуальної власності на географічні зазначення, походження та джерела, що сприяє розвитку інновацій у харчовій галузі та інтеграції України до європейських стандартів. Угода визначили взаємні зобов'язання із захисту харчових технологій і їхнього правового використання на території України. Однак на той час в силу слабого

інституційного розвитку патентування внутрішніх технологічних інновацій, Україна брала на себе більше зобов'язань, ніж прав, що суттєво обмежило внутрішній ринок.

До прикладу, таку роль відіграло використання відомого позначення «Традиційна особливість гарантована» (TSG) [10]. Позначення підкреслює унікальні традиційні характеристики продукту, такі як метод виробництва або склад, але не прив'язує його до конкретної географічної місцевості. Реєстрація продукту як TSG забезпечує захист від фальсифікації та неправильного використання назви. До цієї категорії належать харчові продукти та сільськогосподарська продукція. Позначення TSG дозволяє виготовляти цей продукт і в інших регіонах за умови дотримання встановленого способу виробництва й обов'язкового використання відповідної етикетки.

Однак зазначимо, що в Україні створено розвинуту систему захисту прав інтелектуальної власності, яка закріплена на рівні законодавства. Конституція України (ст. 41) гарантує кожній особі право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, включаючи результати інтелектуальної та творчої діяльності. Використання або поширення таких результатів без згоди особи заборонено. Цивільний кодекс України (ст. 418) визначає право інтелектуальної власності як сукупність прав особи на результати інтелектуальної або творчої діяльності чи інші об'єкти ІВ, передбачені законодавством. Ці права охоплюють як особисті немайнові, так і майнові права, зміст яких регулюється відповідно до положень Цивільного кодексу й інших законів.

В свою чергу, головним проблемним питанням є той факт, що передача прав на об'єкт інтелектуальної власності не є передачею права власності на матеріальний об'єкт. Аналогічно, передача права власності на річ не означає автоматичної передачі прав на об'єкт інтелектуальної власності. Таким чином, законодавство України чітко розмежовує суб'єктивне право на об'єкт інтелектуальної власності та право власності на матеріальний об'єкт [1]. Особливо актуальним є даний принцип за умов інтелектуального захисту об'єктів цифрового середовища.

В Україні захист прав інтелектуальної власності здійснюється юрисдикційно та неюрисдикційно. Юрисдикційна форма передбачає залучення уповноважених державою органів для захисту порушених або оспорюваних прав на об'єкти інтелектуальної власності. Найбільш ефективним видом юрисдикційного захисту є судовий розгляд. Регулюючи дану проблему, вітчизняне законодавство передбачає інструменти судової заборони, яка передбачає обмеження дій, що порушують права особи або створюють загрозу їх порушення. Рішення про попередню заборону приймається за умови, що власник прав інтелектуальної власності зможе за допомогою доступних доказів і з «достатньою мірою достовірності» довести невідворотність порушення своїх прав. Така заборона може бути застосована ще на етапі судового розгляду для припинення неправомірних дій. Відповідні положення містяться у статтях 52, 52-1, 52-2 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [11].

Неюрисдикційна форма захисту, своєю чергою, включає самостійні дії фізичних або юридичних осіб, спрямовані на захист прав на об'єкти інтелектуальної власності без звернення до державних чи інших компетентних органів. Основним видом неюрисдикційного захисту є самозахист, який проявляється у активних або пасивних діях, спрямованих на запобігання чи припинення порушення суб'єктивних прав особи [12].

Вагомою особливістю вітчизняного захисту прав інтелектуальної власності є захист авторського права. Для набуття авторського права не потрібна обов'язкова державна реєстрація чи спеціальне оформлення. Однак свідоцтво, видане Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, слугує вагомим доказом належності авторських прав і дати створення твору. У публікаціях авторське право позначають знаком охорони (©), після якого вказуються ім'я автора та рік виходу твору. Реєстрація авторського права хоча і не є обов'язковою, але є доцільною для захисту прав інтелектуальної власності. Вона

надає незаперечний доказ авторства, який може бути використаний у суді [1].

Однак наслідками реалізації заходів з побудови охоронної системи інтелектуальних прав є економічний та інституційний ефект. Найчастіше для об'єктивної числової оцінки такого ефекту використовується Міжнародний індекс прав власності (IPRI). Індекс повністю присвячений вимірюванню прав інтелектуальної та фізичної власності. Він оцінює, як добре країни захищають права власності в обох цих сферах, що є важливим аспектом для підтримки інновацій, підприємництва та економічного розвитку. Індекс включає: захист інтелектуальної власності; захист фізичної власності; ефективність правових механізмів; політичну стабільність та рівень корупції [13]. PRI дозволяє порівнювати рівень захисту прав власності між країнами і є важливим інструментом для оцінки інвестиційної привабливості та рівня інноваційного потенціалу держав. Зокрема, країни з високими показниками за індексом мають сильний захист прав власності, що створює сприятливі умови для розвитку інноваційних та технологічних галузей, включаючи харчові технології.

Найважливішою складовою IPRI є система й показники патентування. Результати досліджень Н. В. Резнікова, Н. М. Рилач, М. Ю. Рубцова [2] показують, що як міжнародне, так і внутрішнє патентування відіграють ключову роль у формуванні глобальних ланцюгів створення вартості, змінюючи склад двосторонньої торгівлі між країнами. Це підкреслює важливість патентів як стратегічного інструменту в економіці, що сприяє розвитку інновацій та зміцненню конкурентоспроможності країн на міжнародному рівні. Тому для подальших досліджень ми використовували Віденську патентну базу даних [14] як основне джерело статистичної та фактологічної інформації. Ця база даних є однією з найбільших і найбільш авторитетних у світі, оскільки вона включає в себе як національні, так і міжнародні патентні бази, що дозволяє проводити всебічний аналіз патентної активності на глобальному рівні.

За даними Віденської патентної бази головними гравцями прав інтелектуальної власності галузі харчових технологій є Китай, США, Японія та Республіка Корея (таблиця 1). Відрив між Китаєм та найближчими до неї США становить 700 відсотків.

Таблиця 1

Розподіл патентів галузі харчових технологій по країнах за даними Віденської патентної бази [14]

<i>Країна</i>	<i>Кількість патентів</i>
Китай	475169
США	76823
Японія	64765
Республіка Корея	54005
Учасники РСТ	47088
Європейське патентне відомство	36440
Канада	19704
Австралія	18595
Великобританія	12706

Аналіз динаміки реєстрації патентів галузі харчових технологій у Віденській патентній базі (рис. 1) виявив, що пікове значення вказаної реєстрації припало на 2021 рік із подальшим різким спадом. Станом на 2024 рік кількість реєстрації нових патентів була нижчою, ніж за 2016 рік. Більшість розвинутих країн досягла значних успіхів у захисті інтелектуальної власності своїх галузей харчових технологій.

Також на даній платформі PATENTSCOPE Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO) можна знайти українські патенти в галузі харчових технологій, використовуючи відповідні критерії пошуку. Зокрема, для пошуку патентів, зареєстрованих в Україні (код країни: UA) у класі A23 Міжнародної патентної класифікації (який охоплює харчові продукти та їх обробку), можна скористатися таким запитом: FP:("UA") AND IC:(A23).

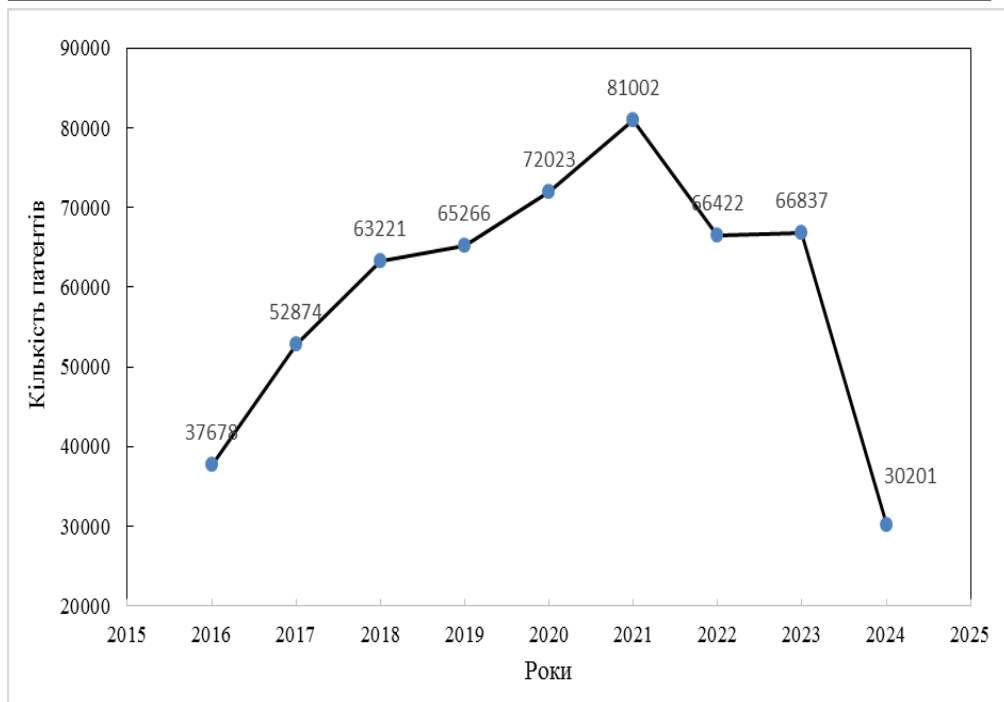

Рис. 1. Динаміка реєстрації патентів галузі харчових технологій у Віденській патентній базі [14]

На жаль, результати запиту показують, що Україна демонструє дуже низькі кількісні показники реєстрації патентів галузі харчових технологій у Віденській патентній базі (рис. 2.).

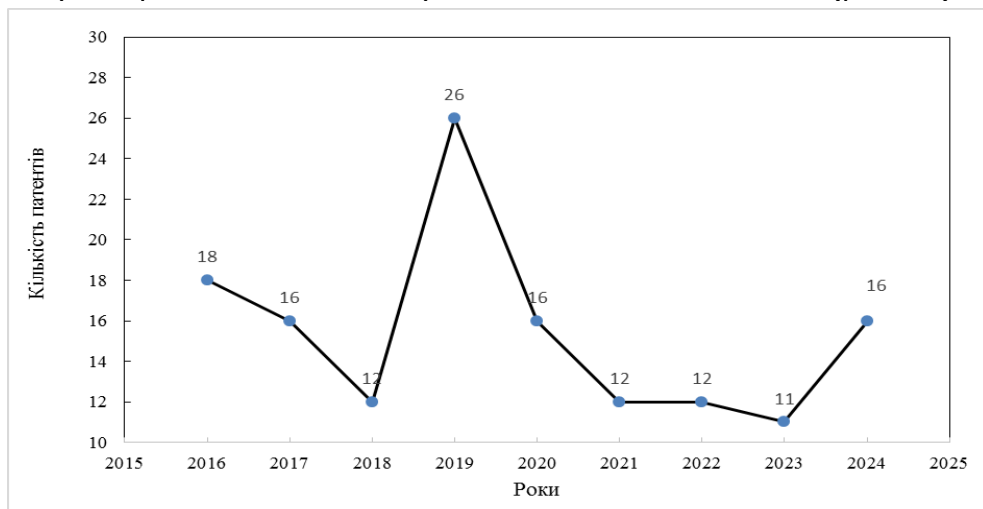

Рис. 2. Динаміка реєстрації українських патентів галузі харчових технологій у Віденській патентній базі [14]

Також ці дані підтверджує й Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ) (таблиця 2).

Таблиця 2

**Динаміка патентної активності українських підприємств
галузі харчових технологій [15]**

	2019	2020	2021	2022	2023
Розподіл заявок на винаходи і корисні моделі від національних заявників-юридичних осіб на виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	17	12	8	1	4
Розподіл реєстрацій на винаходи і корисні моделі від національних заявників юридичних осіб на виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	13	11	13	1	0

Зважаючи на дані рис. 2 та таблиці 2, слід констатувати затяжну кризу і нереалізовані можливості розвитку системи інтелектуального захисту в галузі харчових технологій України. Головний удар по динаміці захисту інтелектуального продукту нанесло широкомасштабне вторгнення в 2022 році росії та активні бойові дії, що потребує додаткових заходів протидії.

Для вирішення описаних проблем виділимо головні аспекти та рекомендації, які потребують пріоритетної уваги:

1. Незадовільний рівень правової культури у галузі харчових технологій. Багато підприємств та інноваційних стартапів у харчовій промисловості не усвідомлюють важливість захисту своїх розробок: рецептур, технологій виробництва та брендів. Це часто призводить до порушень прав інтелектуальної власності, таких як незаконне використання унікальних технологій, рецептур або маркувань.

2. Неефективність судової системи у сфері харчових технологій. Процеси захисту інтелектуальної власності в судах, пов'язані з патентами на нові харчові технології або торгові марки, можуть бути тривалими та затратними. Недостатня спеціалізація суддів у цій вузькій галузі призводить до труднощів і тривалості у розгляді таких справ.

3. Поширене піратство та контрафакт у харчовій галузі. Незаконне використання рецептур або підробка брендів на харчові продукти – це реальна проблема, яка негативно впливає на бізнес, порушуючи права інтелектуальної власності компаній та погіршуючи репутацію брендів.

4. Недосконалість законодавства у галузі харчових технологій. Українське законодавство в деяких випадках не зовсім відповідає сучасним вимогам міжнародних стандартів у сфері захисту прав на харчові інновації. Це може створювати прогалини в охороні прав інтелектуальної власності, що, в свою чергу, призводить до зловживань і труднощів у захисті прав.

5. Слабкий контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності в харчовій промисловості. Контроль за порушеннями, такими як контрафакт або копіювання технологій, часто недостатній, що сприяє поширенню нелегальних продуктів і знижує довіру до брендів.

6. Складність реєстрації прав на інтелектуальну власність у харчових технологіях. Процедури реєстрації патентів на технології, торгових марок або інших об'єктів інтелектуальної власності у харчовій галузі є складними та дорогими, що може відлякувати підприємців від оформлення своїх прав.

7. Проблеми онлайн-захисту інтелектуальної власності у сфері харчових технологій. З розвитком онлайн-торгівлі та цифрових платформ зростає проблема незаконного використання контенту, пов'язаного з харчовими брендами і технологіями, що потребує ефективного моніторингу й швидкого реагування на порушення.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Висновки з проведеного дослідження свідчать про наявність значних проблем у сфері захисту інтелектуальної власності в галузі харчових технологій України, які набувають особливої гостроти в умовах кризових явищ і викликів військового стану. Зокрема, недостатній рівень правової культури серед підприємств і споживачів стає серйозною перешкодою для ефективного захисту унікальних розробок, таких як інноваційні технології,

рецептури чи торгові марки, що особливо важливо у період, коли інноваційний розвиток може слугувати основою для економічної стабільності.

Неефективність судової системи, яка не завжди забезпечує оперативне й об'єктивне вирішення спорів, посилює ризики для бізнесу, що діє в умовах війни, адже затримки у захисті прав підривають довіру до правових механізмів і ускладнюють боротьбу з порушеннями. Слабкий контроль за дотриманням прав на інтелектуальну власність, зокрема у випадках незаконного використання патентів чи технологій, створює умови для поширення піратства та контрафакту, що в умовах зруйнованих економічних ланцюгів значно посилює економічні втрати для галузі.

Водночас недосконалість законодавчої бази унеможливорює швидку адаптацію до викликів воєнного часу, коли харчові технології стають критично важливими для забезпечення продовольчої безпеки. Особливо це стосується захисту цифрових інновацій, де зловживання правами інтелектуальної власності набувають масового характеру через недостатній моніторинг і контроль.

Низька патентна активність українських підприємств у галузі харчових технологій, яка ще більше погіршилась через війну, значно обмежує їхні можливості виходу на міжнародні ринки, позбавляючи країну необхідних ресурсів для відновлення економіки. Крім того, втрата унікальних розробок і культурного спадку у цій сфері створює додаткові загрози національній ідентичності, зважаючи на спроби знищення української культури агресором.

Таким чином, ефективний захист інтелектуальної власності в галузі харчових технологій в умовах військового стану є не лише економічною необхідністю, але й питанням національної безпеки, продовольчої стабільності та збереження української ідентичності на міжнародній арені.

Перспективи подальших досліджень зосереджуються на вивченні міжнародного досвіду та адаптації його до українських реалій. Важливо розробити конкретні рекомендації

для вдосконалення законодавчої бази, що дозволить ефективніше захищати права на інтелектуальну власність у харчових технологіях. Необхідно поглибити дослідження ролі географічних зазначень у просуванні українських харчових продуктів на міжнародних ринках. Крім того, перспективним напрямком є формування механізмів підтримки підприємств у патентуванні своїх розробок і створення ефективних інструментів для запобігання порушенням прав інтелектуальної власності, особливо в цифровому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Гришко І. Ю., Уткіна М. С. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 4(33). С. 26-30. DOI: <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i4.618>.
2. Резнікова Н. В., Рилач Н. М., Рубцова М. Ю. Роль патентів у глобальних ланцюгах створення вартості: проекції конкурентоспроможності в міжнародному бізнесі крізь призму інновацій. *Ефективна економіка*. 2018. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6635> (дата звернення: 1.12.2024).
3. Шматков Д. І., Єфремова К. В. Дослідження трендів аналізу права інтелектуальної власності в контексті підвищення цифрової грамотності громадян. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*. 2021. № 29. С. 11–19.
4. Сценарне прогнозування розвитку прикордонних регіонів : монографія / Колектив авторів за заг. редакцією Кицяка В. Ф. Чернівці : Місто, 2017. 330 с.
5. Вдовічен А., Кицяк В. Сфера гостинності України: відновлення у повоєнний період. *SCIENTIA FRUCTUOSA. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. Том 143. № 3. С. 68–77.
6. Сфера гостинності Буковини в кризових умовах: стан та перспективи розвитку : монографія / колектив авторів за загальною редакцією д. е. н., професора Кицяка В. Ф. Чернівці, 2021. 220 с.
7. Паламарек К. В., Романовська О. Л., Струтинська Л. Т. Кризові явища та їх вплив на функціонування індустрії гостинності. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2022. № 2 (86). С. 20–31. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2022-2.86.02>.
8. Lagodiienko, V., Franchuk, V., Dziurakh, Y. M., Melnik, S., Shuprudko, N., & Hobela, V. (2022). Food security of Ukraine: estimation of factors' impact, postwar trends and ways to supply. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, no. 5(46), pp. 427-437. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.5.46.2022.3891>.
9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page6?text=%ED%E5%E4%EE%E1%F0%EE%F1%EE%E2 (дата звернення 1.12.2024).
10. Інтелектуальна власність та патентознавство : підручник / Н. О. Білоусова, Н. В. Гаврушкевич, М. А. Данильченко та ін.; за ред. проф. П. М. Цибульова та доц. А. С. Ромашко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. 374 с.
11. Доріс Лонг, Патриція Рей, Жаров В. та ін. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства і їх правозастосування : практичний посібник. Київ : К.І.С., 2007. 448 с.

12. Юлдашев О. Міжнародне приватне право: теоретичні та прикладні аспекти. Київ : МАУП, 2004. 576 с.
13. International Property Rights Index URL: 2024. URL: <https://internationalpropertyrightsindex.org/> (дата звернення 1.12.2024).
14. World Intellectual Property Organization (WIPO). URL: <https://patentscope.wipo.int/> (дата звернення 1.12.2024).
15. Інтелектуальна власність у цифрах: показники діяльності у сфері інтелектуальної власності за 2023 рік. Київ: УкрНОІВІ, 2024. 39 с.

References:

1. Hryshko, I.Yu., Utkina, M.S. (2020). Problems of protection of intellectual property rights in Ukraine. *Prykarpattya Legal Bulletin [Carpathian Legal Gazette]*, no. 4(33), pp. 26-30. DOI: <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i4.618> (in Ukr.).
2. Reznikova, N., Rylach, N. and Rubtsova, M. (2018). The role of patents in global value chains: projections of the competitiveness in international business through the prism of innovations. *Efektivna ekonomika [Effective Economy]*, vol. 7. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6635> (Accessed 1 Dec 2024) (in Ukr.).
3. Shmatkov, D.I., Efremova, K.IN. (2021). Study of trends in the analysis of intellectual property rights in the context of increasing digital literacy of citizens. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*, no. 29, pp. 11-19 (in Ukr.).
4. Ed. V.F. Kyfyak (2017). *Stsenarne prohnozuvannia rozvytku prykordonnykh rehioniv* [Scenario forecasting of the development of border regions]. Misto, Chernivtsi, 330 p. (in Ukr.).
5. Vdovichen, A., Kyfyak, V. (2022). The sphere of hospitality of Ukraine: recovery in the post-war period. *SCIENTIA FRUCTUOSA. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelnoekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky [Bulletin of the Kyiv National University of Trade and Economics. Economic Sciences]*, vol. 143, no. 3, pp. 68-77 (in Ukr.).
6. Ed. V.F. Kyfyak (2021). *Sfera hostynnosti Bukovyny v kryzovykh umovakh: stan ta perspektyvy rozvytku* [The sphere of hospitality in Bukovyna in crisis conditions: state and development prospects]. Chernivtsi, 220 p. (in Ukr.).
7. Palamarek, K.V., Romanovska, O.L., Strutyńska, L.T. (2022). Crisis phenomena and their impact on the functioning of the hospitality industry. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of the Chernivtsi Institute of Trade and Economics]*, vol. 2 (86), pp. 20-31. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2022-2.86.02> (in Ukr.).
8. Lagodiienko, V., Franchuk, V., Dziurakh, Y. M., Melnik, S., Shuprudko, N., & Hobela, V. (2022). Food security of Ukraine: estimation of factors' impact, postwar trends and ways to supply. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 5(46), pp. 427-437. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.5.46.2022.3891>.
9. Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand. Available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page6?text=%ED%E5%E4%EE%E1%F0%EE%F1%EE%E2 (Accessed 1.12.2024) (in Ukr.).
10. Bilousova, N.O., Havrushkevych, N.V., Danylchenko, M.A. and others (2021). *Intelektualna vlasnist ta patentoznavstvo* [Intellectual property and patent science]. KPI named after Igor Sikorskyi, Polytechnic Institute, Kyiv, 374 p. (in Ukr.).
11. Doris, Long, Patricia, Ray, Zharov, V. etc. (2007). *Zakhyst prav intelektualnoi vlasnosti: normy mizhnarodnoho i natsionalnoho zakonodavstva i yikh pravozastosuvannia* [Protection of intellectual property rights: norms of international and national legislation and their enforcement]. K.I.S., Kyiv, 448 p. (in Ukr.).

12. Yuldashev, O. (2004). *Mizhnarodne pryvatne pravo: teoretychni ta prykladni aspekty* [International private law: theoretical and applied aspects]. MAUP, Kyiv, 576 p. (in Ukr.).

13. International Property Rights Index (2024). Available at: <https://internationalpropertyrightsindex.org/> (Accessed 1.12.2024).

14. World Intellectual Property Organization (WIPO). Available at: <https://patentscope.wipo.int/> (Accessed 1.12.2024).

15. *Intelektualna vlasnist u tsyfrakh: pokaznyky diialnosti u sferi intelektualnoi vlasnosti za 2023 rik* [Intellectual property in numbers: indicators of activity in the field of intellectual property for 2023] (2024). UkrNOIVI, Kyiv, 39 p. (in Ukr.).

УДК 331.1: 35.07: 316.46

JEL Classification: M10, M12, R10, R15 352.075,

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2024-4.96.05>

Сергій Кубіцький, к.п.н., професор,
<http://orcid.org/0000-0002-7691-8606>

Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ
<https://orcid.org/0009-0005-5571-5366>

Юлія Урсакий, к.е.н., доцент,
<https://orcid.org/0000-0002-7793-7761>

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Чернівці

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЛІДЕРСТВІ ПРИ УПРАВЛІННІ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. У сучасному світі топменеджменту лідерство значно виходить за межі простого управління командами. Сьогодні лідери стикаються з викликами, які потребують не лише технічних знань і стратегічного мислення, а й глибокого розуміння людської поведінки та емоцій. Емоційний інтелект стає ключовим інструментом, який дозволяє не лише адаптуватися до постійних змін у бізнес-середовищі, а й ефективно керувати командами для досягнення видатних результатів. Швидкі зміни та розвиток сучасного бізнесу вимагають від лідерів не лише стратегічного підходу, а й здатності розуміти та управляти емоціями — як своїми, так і своїх співробітників. Емоційний інтелект формує основу успішного лідерства, оскільки сприяє продуктивній роботі в команді, забезпечує адаптацію до складних ситуацій і допомагає досягати високих цілей.